

СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ АВИО - ТЕХНИЧАР ЗА ЕЛЕКТРО - ОПРЕМУ ВАЗДУХОПЛОВА

1. **Назив квалификације:** Авио - техничар за електро - опрему ваздухоплова
2. **Сектор - подручје рада:** Машинство и обрада метала
3. **Ниво квалификације:** IV
4. **Сврха квалификације:** Одржавање електро - опреме и система наоружања борбених ваздухоплова.
5. **Начин стицања квалификације:** Квалификација се стиче након успешно завршеног процеса средњег стручног образовања.
6. **Трајање:** Програм средњег стручног образовања за стицање квалификације траје четири године.
7. **Начин провере:** Достигнутост исхода програма средњег стручног образовања се проверава на матурском испиту који спроводи средња школа.
8. **Заснованост квалификације:** Квалификација се заснива на опису рада, циљевима стручног образовања и исходима стручног образовања. Права обавезе и дужности Авио - техничар за електро - опрему ваздухоплова дефинисане су документом Европске комисије (EU) 1321/2014 (Regulation on the continuing airworthiness of aircraft and aeronautical products, parts and appliances, and on the approval of organisations and personnel involved in these tasks) тј. правилником о обезбеђивању континуиране пловидбености ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја и о одобравању ваздухопловно - техничких организација и особља које се баве овим пословима, као и Правилном Ваздухопловно техничке службе (бр.119-9/85), затим Правилником о одржавању војне опреме и наоружања Министарства одбране и Војске Србије (СВЛ бр.6/2013) и функционалним надлежностима регулисаним у Упутствима о раду јединица Војске Србије у којима се регулишу мере, радње и поступци техничког особља за одржавање борбених ваздухоплова.

8.1. Опис рада

- Дужности - стручне компетенције:**
- Вршење прегледа исправности и отклањање неисправности елемената и компонената електро - опреме и система наоружања борбених авиона;
  - Вршење прегледа исправности и отклањање неисправности елемената и компонената електро - опреме и система наоружања борбених хеликоптера;
  - Опслуживање и сервисирање уређаја електро опреме и система наоружања борбених ваздухоплова;
  - Коришћење, читање, писање и комуницирање на језику на коме је написана техничка документација борбених ваздухоплова;
  - Примена људског фактора и питања људских перформанси (human performance).

Дужности - стручне компетенције	Задаци - јединице компетенција
Вршење прегледа исправности и отклањање неисправности елемената и компонената електро - опреме и система наоружања борбених авиона	<ul style="list-style-type: none"> - преглед стања исправности мерне опреме, електро механичких уређаја, уређаја за осветљење, електричне мреже, инструмената и кисеоничке инсталације и других уређаја електро опреме на борбеним авионима; - преглед стања система наоружања на борбеним авионима; - анализа кварова на уређајима електро опреме и системима наоружања борбених авиона; - отклањање неисправности на уређајима електро опреме и системима наоружања борбених авиона; - употреба информационих технологија у процесу анализа и оправки борбених авиона; - монтажа и демонтажа главних склопова и замењивих делова уређаја електро опреме и система наоружања борбених авиона; - подешавање мерне опреме, инструмената, електро механичких и других делова електро опреме и система наоружања борбених авиона; - испитивање и функционална провера електро опреме и системима наоружања борбених авиона.
Вршење прегледа исправности и отклањање неисправности елемената, компонената електро - опреме и система наоружања борбених хеликоптера	<ul style="list-style-type: none"> - преглед стања исправности мерне опреме, електро механичких уређаја, уређаја за осветљење, електричне мреже, инструмената и кисеоничке инсталације и других уређаја електро опреме на борбеним хеликоптерима; - преглед стања система наоружања на борбеним хеликоптерима; - анализа кварова на уређајима електро опреме и системима наоружања борбених хеликоптера; - отклањање неисправности на уређајима електро опреме и системима наоружања борбених хеликоптера; - употреба информационих технологија у процесу анализа и оправки борбених хеликоптера; - монтажа и демонтажа главних склопова и замењивих делова уређаја електро опреме и система наоружања борбених хеликоптера; - подешавање мерне опреме, инструмената, електро механичких и других делова електро опреме и система наоружања борбених хеликоптера; - испитивање и функционална провера електро опреме и системима наоружања борбених хеликоптера.
Опслуживање и сервисирање уређаја електро опреме и система наоружања борбених ваздухоплова	<ul style="list-style-type: none"> - претходна и извршна припрема борбених ваздухоплова по уређајима електро опреме; - претходна и извршна припрема борбених ваздухоплова по системима ваздухопловног наоружања; - провера функционисања уређаја електро опреме и система наоружања борбених ваздухоплова; - сервисирање и руковање земаљским средствима и агрегатима намењеним за напајање електричне инсталације борбених ваздухоплова; - употреба земаљских средстава и агрегата за напајање уређаја електро опреме на борбеним ваздухопловима и пуњење са прописаним течностима; - подвешавање и пуњење борбеног ваздухоплова са ваздухопловним убојним средствима; - утврђивање припремљености и исправности борбеног ваздухоплова за извршење задатка по уређајима електро опреме и системима наоружања.
Коришћење, читање, писање и комуницирање на језику на коме је написана техничка документација борбених ваздухоплова	<ul style="list-style-type: none"> - разумевање и одабирање војно - стручне литературе борбених ваздухоплова на српском и енглеском језику; - употреба софтверских апликација, написаних на српском и енглеском језику, за обезбеђење и употребу доступне ваздухопловне литературе и каталога произвођача уређаја и делова електро опреме и ваздухопловног наоружања за борбене ваздухоплове; - коришћење експлоатационе документације по уређајима електро опреме и система наоружања борбених ваздухоплова на српском и енглеском језику; - попуњавање техничке документације по уређајима електро опреме и наоружању борбених ваздухоплова на српском и енглеском језику; - примена ваздухопловно техничке кореспонденције са посадом ваздухоплова и колегама на српском и енглеском језику; - разумевање организационих процедура, написаних на српском и енглеском језику, при опслуживању и сервисирању борбених ваздухоплова у земљи и иностранству.
Примена људског фактора и питања људских перформанси (human performance)	<ul style="list-style-type: none"> - поштовање људских могућности и ограничења; - избегавање опасности на радном месту; - управљање грешкама; - примена прописаних мера заштите; - вођење рачуна о међуљудским односима; - примена важећих стандарда и прописа који се користе при одржавању борбених ваздухоплова.

Напомена: Категорија дозволе А подељена је на подкатеорије, с обзиром на комбинације авиона, хеликоптера, турбинских и клипних погонских група.

Поткатеорије су:

- А 1.1 Авиони са турбинском погонском групом
- А 1.2 Авиони са клипном погонском групом
- А 1.3 Хеликоптери са турбинском погонском групом
- А 1.4 Хеликоптери са клипном погонском групом

8.1.1. Екстремни услови под којима се обављају дужности:

- бука која онемогућава нормалну комуникацију;
- лоше осветљење (недостатак дневне светлости, вештачко осветљење);
- јаке вибрације;
- рад у скученом простору;
- рад на екстремним температурама;
- сменски рад;
- рад са опасним материјама;

8.1.2. Изложеност ризицима при обављању дужности:

- ризик од механичких повреда;
- ризик од хемијских повреда;
- ризик од различитих професионалних обољења;
- ризик од излагања узроцима стреса.

8.2. Циљеви стручног образовања:

Циљ, стручног образовања за квалификацију **АВИО - ТЕХНИЧАР ЗА ЕЛЕКТРО - ОПРЕМУ ВАЗДУХОПЛОВА** је оспособљавање лица за одржавање електро - опреме и система наоружања борбених ваздухоплова. Неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, потребе континуираног образовања, стручног усавршавања, развој каријере, унапређивања запошљивости, усмерава да лица буду оспособљавана за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- примену мера заштите животне средине у процесу рада;
- тимски рад;
- употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу;
- преузимање одговорности за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу.

8.3. По завршеном програму образовања, лице ће бити у стању да:

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Способности и ставови
По завршеном програму образовања, лице ће бити у стању да:			
<p>Вршење прегледа исправности и отклањање неисправности елемената и компонената електро - опреме и система наоружања борбених авиона</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разликује основне системе борбених авиона; - познаје основне прописе и рокове рада уређаја и делова електро опреме и система наоружања на борбеним авионима; - објасни примену информационе технологије и рачунарства при одржавању електро уређаја и ваздухопловног наоружања борбених авиона; - разликује уређаје електро опреме (мерну опрему, електричне погоне, електричне мреже, уређаје за осветљење, кисеоничку инсталацију и друге електро механичке уређаје) и системе наоружања борбених авиона; - опише размештај делова уређаја електро опреме и система наоружања на борбеним авионима; - објасни принцип рада различитих уређаја електро опреме и система наоружања примењених на борбеним авионима; - објасни начин функционалне провере и надзор над уређајима електро опреме и система наоружања на борбеном авиону; - разликује дијагностичке методе, врсте мерења и мерне уређаје које се користе при испитивању уређаја електро опреме и системима наоружања на борбеним авионима; - разликује карактеристике и својства материјала који се употребљавају на борбеном авиону. 	<ul style="list-style-type: none"> - утврђује истицање рокова рада појединих делова уређаја електро опреме и ваздухопловног наоружања, уграђених на борбеном авиону; - примењује различите софтверске апликације за дијагностику, анализу и евиденцију стања делова уређаја електро опреме и ваздухопловног наоружања борбених авиона; - користи алат неопходан за испитивање и дијагностику уређаја електро опреме и система наоружања борбених авиона; - врши проверу уређаја, делова и система електро опреме и ваздухопловног наоружања борбених авиона; - утврди квар и врсту грешке на уређајима електро опреме и наоружања борбених авиона; - отклони неисправности на уређајима електро опреме и системима наоружања уграђених на борбеним авиона (наведених у Књизици одржавања борбеног авиона ВОБ - 055 и посебним ВТУП); - врши монтажу и демонтажу делова уређаја електро опреме и система наоружања на борбеним авионима; - испитује и подешава делове уређаја електро опреме и система наоружања борбених авиона. 	<ul style="list-style-type: none"> - савесно, одговорно и уредно обавља поверене му послове; - позитивно се односи према примени заштитних мера на радном месту; - испољава љубазност, комуникативност, предузимљивост, ненаметљивост и флексибилност у односу према сарадницима; - испољава позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности опреме и средстава за рад; - ефикасно организује време; - испољава позитиван однос према професионално - етичким нормама и вредностима;

<p>Вршење прегледа исправности и отклањање неисправности елемената и компонената електро опреме и система наоружања борбених хеликоптера</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разликује основне системе борбених хеликоптера; - познаје основне прописе и рокове рада уређаја и делова електро опреме и система наоружања на борбеним хеликоптерима; - објасни примену информационе технологије и рачунарства при одржавању електро уређаја и ваздухопловног наоружања борбених хеликоптера; - разликује уређаје електро опреме (мерну опрему, електричне погоне, електричне мреже, уређаје за осветљење, кисеоничку инсталацију и друге електро механичке уређаје) и системе наоружања борбених хеликоптера; - опише размештај делова уређаја електро опреме и система наоружања на борбеним хеликоптерима; - објасни принцип рада различитих уређаја електро опреме и система наоружања примењених на борбеним хеликоптерима; - објасни начин функционалне провере и надзор над уређајима електро опреме и система наоружања на борбеном хеликоптеру; - разликује дијагностичке методе, врсте мерења и мерне уређаје које се користе при испитивању уређаја електро опреме и системима наоружања на борбеним хеликоптерима; - разликује карактеристике и својства материјала који се употребљавају на борбеном хеликоптеру. 	<ul style="list-style-type: none"> - утврђује истицање рокова рада појединих делова уређаја електро опреме и ваздухопловног наоружања, уграђених на борбеном хеликоптеру; - примењује различите софтверске апликације за дијагностику, анализу и евиденцију стања делова уређаја електро опреме и ваздухопловног наоружања борбених хеликоптера; - користи алат неопходан за испитивање и дијагностику уређаја електро опреме и система наоружања борбених хеликоптера; - врши проверу уређаја, делова и система електро опреме и ваздухопловног наоружања борбених хеликоптера; - утврди квар и врсту грешке на уређајима електро опреме и наоружања борбених хеликоптера; - отклони неисправности на уређајима електро опреме и системима наоружања уграђених на борбеним хеликоптерима (наведених у Књижици одржавања борбеног хеликоптера (ВОБ - 055 и посебним ВТУП)); - врши монтажу и демонтажу делова уређаја електро опреме и система наоружања на борбеним хеликоптерима; - испитује и подешава делове уређаја електро опреме и система наоружања борбених хеликоптера. 	
<p>Опслуживање и сервисирање уређаја електро опреме и система наоружања борбених ваздухоплова</p>	<ul style="list-style-type: none"> - познаје прописе и специфичне процедуре припреме борбених ваздухоплова за лет; - разликује процедуре пуњења течностима и гасовима за рад специфичних уређаја електро опреме и наоружања борбених ваздухоплова; - разликује врсте и познаје начин употребе земаљских система и агрегата неопходних за напајање уређаја електро опреме и наоружања борбеног ваздухоплова; - познаје поступке за претходну и извршну припрему и утврђивање припремљености борбеног ваздухоплова за лет по уређајима електро опреме и системима наоружања (посебно наведених у Књижици одржавања ВОБ - 055); - познаје поступак и организационо техничке процедуре за припрему и наоружавање борбеног ваздухоплова. 	<ul style="list-style-type: none"> - врши претходну и извршну припрему борбених ваздухоплова за задатак по уређајима електро опреме и системима наоружања (посебно наведених у Књижици одржавања ВОБ - 055); - распоређује и рукује земаљским средствима неопходним за сервисирање електро опреме и система наоружања борбених ваздухоплова; - прикључује земаљске агрегате неопходне за напајање електричне инсталације борбених ваздухоплова; - врши допуњавање са течностима и гасовима неопходним за рад посебних уређаја електро опреме и система наоружања борбених ваздухоплова; - утврђује и документује припремљеност и исправност борбеног ваздухоплова за задатак по уређајима електро опреме и наоружања борбеног ваздухоплова (посебно наведених у Књижици ВОБ - 055). 	

<p>Коришћење, читање, писање и комуницирање на језику на коме је написана техничка документација борбених ваздухоплова</p>	<ul style="list-style-type: none"> - познаје техничку документацију у систему одржавања борбених ваздухоплова; - наведе, разликује и попуњава ваздухопловно техничку документацију за електро опрему и ваздухопловно наоружање по врсти и типу борбених ваздухоплова; - познаје ваздухопловно техничку кореспонденцију примењену за одржавање и опслуживање борбених ваздухоплова на српском и енглеском језику. 	<ul style="list-style-type: none"> - одабира, чита и користи техничку документацију за одржавање и опслуживање борбених ваздухоплова на српском и енглеском језику; - користи техничку документацију и попуњава обрасце пратеће експлоатационе документације, по електро опреми и системима наоружања борбених ваздухоплова, на српском и енглеском језику; - врши кореспонденцију са колегама у складу са прописаном терминологијом на српском и енглеском језику; - врши пријем и предају информација о стању уређаја електро опреме и наоружања борбеног ваздухоплова примењеном кореспонденцијом на српском и енглеском језику. 	
<p>Примена људског фактора и питања људских перформанси (human performance)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разуме значај проучавања људског фактора: - познаје опасности свог радног места; - објасни физиолошке карактеристике човека; - објасни психолошке карактеристике човека; - познаје начине управљања грешкама; - разликује важеће стандарде и прописе који се примењују при одржавању ваздухоплова. 	<ul style="list-style-type: none"> - примењује мере заштите на раду. 	